

Název činnosti:

Iniciativa pro transparentnost „Jonvabaliai“

Země:

Litva

Kategorie činnosti:

- Kultura boje proti podvodům

Kontakt:

- Transparency International Litva
- www.transparency.lt
- info@transparency.lt
- paprastumas@jonvabaliai.lt

Hrozící riziko (rizika) podvodu

- Ostatní: prevence podvodu – všechna rizika podvodu

Souvislosti a cíle

Iniciativa „Jonvabaliai“ („světlušky“) je první dobrovolnou iniciativou v EU, která má povzbuzovat navrhovatele projektů k větší otevřenosti vůči veřejnosti a k úsilí o větší transparentnost svých projektů. Navrhovatelé projektů EU v rámci této iniciativy jsou odpovědní nejen vůči různým institucím, ale také vůči široké veřejnosti, a každý obyvatel Litvy může mít jistotu, že peněžní prostředky jsou investovány a spravovány transparentně.

Iniciativu Jonvabaliai vytvořilo osm litevských veřejných organizací (včetně ministerstva financí a Transparency International Litva) s podporou Evropského sociálního fondu. Celková investice do projektu „Iniciativa pro transparentnost Jonvabaliai“ činila 58 873 EUR, přičemž Evropský sociální fond přispěl částkou 50 042 EUR prostřednictvím operačního programu „technické pomoci“ v programovém období 2007–2013.

Popis činnosti

Cílem této iniciativy je povzbuzovat podniky, instituce a organizace, aby zveřejňovaly informace o využívání peněžních prostředků EU, a zlepšovaly tak transparentnost rozpočtových výdajů u projektů financovaných EU. Dalším cílem této iniciativy je poskytnout veřejnosti více informací o investicích EU ze strany navrhovatelů projektů a posílit společné úsilí o dosažení pozitivních systémových změn v oblasti transparentnosti.

Tato iniciativa má především:

- usilovat o větší transparentnost při realizaci projektů financovaných EU a při úhradě výdajů těchto projektů,
- povzbuzovat navrhovatele projektů, aby dodržovali zásady integrity a otevřenosti a aby prováděli změny v oblasti transparentnosti,
- hodnotit navrhovatele projektů podle transparentnosti využívání a vypořádání investic a odměňovat je bonusem (od 1 do 3),
- představovat dobré příklady investic EU a
- zvýšit veřejné povědomí o využívání peněžních prostředků EU v Litvě.

Digitální platforma Jonvabaliai (www.jonvabaliai.lt) poskytuje informace o projektech financovaných EU. Konkrétně tato platforma obsahuje mapy, na kterých je uvedeno místo realizace každého projektu a vysvětlení, co je smyslem projektu, jaké prostředky na něj byly vynaloženy a jak jsou tyto prostředky spravovány. Prostřednictvím internetových stránek mohou projektoví manažeři dobrovolně předkládat informace o výsledcích projektů, cenách, zadávání v veřejných zakázkách, zúčastněných subjektech, postupech řízení rizik atd.

Na základě počtu navrhovatelů projektů, kteří vyplní prohlášení a poskytnou informace o projektech financovaných EU a vlastní organizaci, jsou udělovány jonvabaliai (světlušky). Čím více informací je o projektu sděleno, tím více „světlušek“ projekt získá. Jedna světluška udělená projektu znamená, že projekt usiluje o zlepšení transparentnosti, zatímco tři světlušky představují nejvyšší úroveň transparentnosti a otevřenosti veřejnosti.

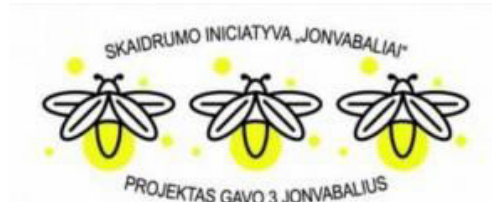
Když uživatel navštíví tyto internetové stránky, uvidí mapu s vyznačením všech projektů financovaných EU a u každého projektu je zřetelně viditelný počet světlušek – z čehož je jasně patrné, jak transparentní projekt je.

Pokud se chce navrhovatel projektu k této síti připojit, musí určit osobu, která bude mít za úkol odpovídat na otázky občanů o využití investic EU a poskytovat informace o projektu a organizaci.

Specifické rysy

Specifickým rysem iniciativy Jonvabaliai je metodika, jejímž účelem je kvantifikace transparentnosti navrhovatelů projektů ve formě světlušek. Tato metodika byla vyvinuta odborníky z litevské pobočky organizace Transparency International v úzké spolupráci se zakládajícími členy této iniciativy.

Při přípravě metodiky probíhaly konzultace s odpovědnými orgány: Útvarem pro vyšetřování finanční trestné činnosti, Zvláštním vyšetřovacím útvarem, Odborem zadávání zakázek, Státním kontrolním úřadem aj.

Součástí této metodiky je sada otázek a požadavků, na které musí navrhovatelé odpovědět. A sice:

1. Chce-li se navrhovatel projektu zapojit do iniciativy:
 - Získal projekt v nitrostátní/regionální finanční prostředky?
 - Předložte prosím smlouvu o financování a správě projektu a její přílohu č. 1 nebo odkaz na ni.
 - Je organizace/společnost, která projekt realizuje, veřejným zadavatelem?
 - Jaká je výše finančních prostředků EU a prostředků ze státního rozpočtu přidělených na realizaci projektu?
 - Jaká je výše prostředků, které navrhovatel projektu hradí z vlastních zdrojů?
 - Co bylo cílem projektu?
2. Otázky, za které je udělena 1 světluška:
 - Jak tento projekt přispívá ke strategiím akčních programů 2007–2013 / 2014–2020 a jak se tento příspěvek měří?
 - Je na internetových stránkách společnosti/organizace k dispozici schéma struktury společnosti/organizace, na kterém je vidět ředitel společnosti/organizace a její strukturální jednotky (pokud ano, uveďte odkaz)?
 - Učinila společnost/organizace veřejný závazek, že při své činnosti nebude porušovat právní normy, včetně protikorupčních norem (pokud ano, uveďte odkaz)?
 - Kolik bylo k tomuto projektu zadáno veřejných zakázek?
 - Jaký objem nákupů byl proveden veřejně a neveřejně?
 - Bylo během realizace projektu zjištěno nějaké porušení zadávacího řízení?
 - Jaký je výsledek projektu (uveďte kvantitativní i kvalitativní ukazatele měření výsledků, a pokud možno uveďte k výsledkům odkazy (snímky atd.)?
3. Otázky, za které jsou uděleny 2 světlušky:

- Má vaše organizace schválená pravidla pro zadávání veřejných zakázek (pokud ano, uveďte odkaz)?
 - Byly před zahájením projektu provedeny konzultace s místními obyvateli nebo jinými zainteresovanými stranami (pokud ano, uveďte prosím, s kým konzultace proběhly a kdy)?
 - Byly u projektu uplatněny finanční opravy (pokud ano, o jaké opravy se jednalo a v jaké výši)?
4. Otázky, za které jsou uděleny 3 světlušky:
- Došlo u tohoto projektu EU při pořizování zboží, služeb nebo prací k nějakým soudním sporům (pokud ano, byla vaše společnost žalující/žalovanou stranou)?
 - Jsou pracovníci projektu přímo zapojeni do realizace projektu a bylo jim poskytnuto školení ohledně protikorupčních rizik (pokud ano, která část)?
 - Vyžadoval projekt spolupráci se socioekonomickými partnery (pokud ano, se kterými)?
 - Je na internetových stránkách společnosti/organizace uvedeno, kdo jsou její akcionáři (pokud ano, uveďte odkaz)?
 - Je na internetových stránkách společnosti uveden seznam dceřiných společností, primárních společností a poboček (pokud společnost takové společnosti nebo pobočky má)?
 - Má společnost/organizace pro své zaměstnance i dodavatele, zástupce, subdodavatele a partnery k dispozici veřejně uvedené komunikační kanály (způsoby) pro bezpečné a důvěrné oznamování potenciálních případů interního porušení předpisů nebo vyžádání rady (horké linky) (pokud ano, uveďte odkaz)?
 - Má společnost/organizace zaveden kodex chování nebo etický kodex (pokud ano, uveďte odkaz; pokud jste odpověděli ne, přejděte k otázce 10)?
 - Obsahuje kodex chování nebo etický kodex společnosti/organizace ustanovení, kterými se řídí přijímání darů?
 - Obsahuje kodex chování nebo etický kodex společnosti/organizace ustanovení, kterými se řídí politika v oblasti střetu zájmů?
 - Byla před zahájením projektu provedena analýza nákladů a přínosů?
 - Pokud ano, je tato analýza nákladů a přínosů veřejně dostupná (pokud ano, uveďte odkaz)?
 - Předložte prosím smlouvu o financování a správě projektu a její přílohu č. 2 nebo odkaz na tyto dokumenty.
 - Předložte podrobné zprávy o zadávání veřejných zakázek.

Výstupy a výsledky

Projekt Jonvabalaii byl zahájen v roce 2014. V současné době je na internetových stránkách iniciativy uvedeno 633 projektů, které odpovídají finančním prostředkům ve výši 655 milionů EUR.

Z 633 projektů zaregistrovaných na této platformě jsou 388 projektům uděleny tři světlušky, 48 projektům dvě světlušky, 25 projektů má jednu světlušku a 172 projektů nemá žádnou světlušku a účastní se iniciativy.

Největší počet projektů podílejících se na této iniciativě byl v roce 2014. Transparency International Litva však poukazuje na to, že iniciativa jako taková je nyní ve stavu stagnace z důvodu nedostatku finančních prostředků, které by umožnily pokračování dynamické podpory nebo jiných aktivit.

Faktory, které jsou klíčem k úspěchu

Transparency International Litva pokládá iniciativu Jonvabalaii za úspěšnou z hlediska výsledků a dosahu.

Iniciativa během krátké doby vzbudila značný zájem mezi litevskými navrhovateli projektů. Významně zvýšila transparentnost a odpovědnost navrhovatelů projektů. Zárukou spolupráce navrhovatelů projektů byla vzájemně výhodná reklama: účastí v této iniciativě a zveřejněním informací získali navrhovatelé na internetových stránkách zdarma reklamu a iniciativa je prezentována jako transparentní s důvěryhodnými navrhovateli. Iniciativa byla propagována jako prostředek podporující transparentnost, a nikoli korupci.

Toto pozitivní poselství lákalo navrhovatele projektů k účasti.

K šíření informací a propagaci iniciativy bylo použito několik kanálů, včetně televizní reklamy, rozhlasu a dalších vysílacích kanálů.

Tým, který tento projekt realizoval, byl různorodý:

- Projektoví manažeři
- Odborníci na transparentnost, kteří určovali metodiku
- Odborníci na tvorbu internetových stránek a hostování internetových stránek
- Odborníci na média a komunikaci

Zjištěné problémy a získané poznatky

Jedním z nejdůležitějších poznatků, které zdůrazňují autoři této iniciativy, jsou problémy s udržitelností. Projekt zajišťovalo ministerstvo financí a ukázalo se, že je úspěšný. Ale jakmile finanční prostředky došly, nevytvořilo ministerstvo žádnou navazující strategii. To vedlo ke zpomalení a nakonec k ukončení činnosti projektu.

V roce 2018 zajistila organizace Transparency International Litva projektu finanční prostředky ve výši 10 000 EUR, to však k obnovení všech činností nestačilo. V současné době internetové stránky projektu hostuje a spravuje Transparency International Litva, avšak od roku 2014 nebyly zorganizovány žádné nové aktivity ani propagační akce.

Transparency International Litva zdůrazňuje, že nejdůležitějším výstupem této iniciativy je metodika posuzování transparentnosti navrhovatelů projektu a tu by bylo možné zopakovat u podobných projektů jinde s určitými úpravami kontextu.

Potenciál pro převoditelnost

Iniciativa jako Jonvabaliai má velký potenciál pro převoditelnost. Má dobře zavedenou metodiku, která je snadno použitelná i v jiných situacích a zemích. Autoři této iniciativy rádi poskytnou své zkušenosti a podporu jiným zemím a úřadům při sdílení poznatků nebo vytváření podobných iniciativ.

A co je nejdůležitější, ze zkušeností s iniciativou Jonvabaliai vyplývá, že pro zavádění a dopad takových projektů je velmi důležitá jejich udržitelnost a finanční architektura. Transparency International Litva zdůrazňuje, že při zajišťování udržitelnosti a kontinuity projektů, jako je Jonvabaliai, je zásadní vedoucí úloha sponzorů projektu (např. příslušného ministerstva nebo Evropské komise).

Pokud jde o funkční převoditelnost a realizaci, lze tuto iniciativu rychle zavést spíše v menších zemích nebo v určitých odvětvích než ve velkém rozsahu najednou.